

90-річчя

ЧЛЕНА-КОРЕСПОНДЕНТА НАН УКРАЇНИ

О.М. БОГОЛЮБОВА

25 березня виповнилося дев'яносто років видатному історику математики, механіки та математичного природознавства, вченому-механіку члену-кореспонденту НАН України Олексію Миколайовичу Боголюбову.

На дев'яносто років життя О. М. Боголюбова припадає 73 роки трудової діяльності, в тому числі 10 років сталінських концтаборів. Своєю невтомністю в науковому пошуку, надзвичайною творчою активністю та працездатністю він завжди викликає захоплення тих, хто його знає.

Нелегко складалася наукова і творча доля О. М. Боголюбова. Отриманню вищої освіти заважали «анкетні дані»: його батько був професором богослов'я. Тому майбутній учений, хоч і мав неабиякі знання з математики, механіки, фізики, загальної історії, літератури та іноземних мов, отримав можливість вступити до Харківського університету на механічне відділення фізико-математичного факультету лише в 1931 р. По закінченні університету в 1936 р. він успішно склав іспити в аспірантуру, але не був зарахований, знову ж таки через своє походження. З 1936 по 1938 рр. Олексій Миколайович навчався на механічному факультеті Харківського машинобудівного інституту, де отримав спеціалізацію «динаміка машин». Паралельно з навчанням працював слюсарем, прорабом, інженером. Ще в студентські роки розпочав викладацьку діяльність. У 1937 р. як фахівець з іспанської мови займався у Харкові організацією середньої школи для дітей з Іспанії, а згодом завідував у ній педагогічною частиною та викладав математику і фізику. До наших днів не переривається зв'язок між колишніми учнями, які давно повернулися до Іспанії, та їх улюбленим учителем.

Велика Вітчизняна війна та перебування у таборі в Норильську з 1943 по 1953 рр. надовго відірвали О. М. Боголюбова від наукової та викладацької діяльності. Після повернення з табору він працює головним механіком будівництва у Черкасах, у 1955—1962 рр. — співробітником Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти УРСР, а з 1962 р. — у системі Академії наук УРСР. Захищає кандидатську, потім докторську дисертації, і в 1969 р. обирається членом-кореспондентом АН УРСР.

Широке коло досліджень О. М. Боголюбова стосується історії математики і механіки, машинобудування і техніки, теорії машин та механізмів. Ученому належать ґрунтовні розробки у галузі соціальної історії математичного природознавства. Значну увагу в своїх працях О. М. Боголюбов приділяє аналізу наукової спадщини вчених-механіків та математиків, досліджуючи їх творчий внесок та вплив на подальший розвиток науки і техніки.

За довгі роки діяльності О. М. Боголюбов створив визначну українську школу з історії математики, математичного природознавства і техніки. Серед його учнів три доктори і тридцять кандидатів наук, які працюють не тільки в Україні, а й у Росії, Узбекистані, Литві та інших країнах. Понад двадцять років керує О. М. Боголюбов семінаром з історії математики і математичного природознавства в Інституті математики НАН України.

Майже чверть століття працював учений у Київському інженерно-будівельному інституті на посаді викладача, згодом — професора кафедри будівельних машин. Читав курси «Теорія машин і механізмів», «Деталі машин», віддаючи свій досвід та знання підготовці науково-технічних кадрів України.

Перу О. М. Боголюбова належить понад 300 друкованих праць. Серед них такі монографії, як «История механики машин», «Развитие проблем механики машин», «Теория машин и механизмов в историческом развитии ее идей», «Советская школа механики машин», біографічного довідника «Математики. Механики» тощо. Крім того, він є автором, співавтором та редактором ряду інших монографічних видань: «История отечественной математики», «Очерки развития математики в СССР», «История математического образования в СССР», «История механики в России», серії наукових збірників з історії математичного природознавства і техніки.

Олексій Миколайович написав і видав наукове дослідження про відомого вченого іспанського походження А. Бетанкура. Його було перекладено іспанською мовою та видано у Мадриді. Брав участь у виданні творів А. Бетанкура в Іспанії. За цю визначну роботу в 1997 р. нагороджений званням Командора та орденом «За громадянські заслуги».

Ім'я О. М. Боголюбова широко відоме світовій науковій громадськості. Його нагороджено медаллю Олександра Койре Міжнародної академії історії наук. Він лауреат премії ім. М. М. Крилова НАН України. У 1999 р. учений одержав звання Почесного доктора Петербурзького університету шляхів сполучення.

Наукова громадськість, учні та колеги щиро вітають Олексія Миколайовича — видатного вченого, доброзичливу, скромну та делікатну людину — з ювілеєм і бажають йому щастя, здоров'я, подальших успіхів у праці.